

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

Tourism Management in Phu Hin Long Kran Nation Park, Phitsanulok

วารัชต์ มัชฌิมบุรุษ^{1*}

Warach Madhyamapurush^{1*}

บทคัดย่อ

ภูมโล เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีต้นนางพญาเสือโคร่งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ เลย เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ปัญหาที่พบ คือ มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในช่วงเดือน มกราคม ถึง กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นช่วงการออกดอก พญาเสือโคร่ง เกิดปัญหาเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางด้านการบริหารพื้นที่และสิ่งแวดล้อม วิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณผสมผสานกัน ศึกษาทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน ชุมชนท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว พบว่า 1) ข้อมูลทางด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่าเป็น เพศหญิง ร้อยละ 52.3 อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.2 เน้นท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 55.8 การตัดสินใจในการท่องเที่ยว ลำดับแรกคือ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เดินทางมากับกลุ่มเพื่อนร้อยละ 50.8 โดยมีขนาดของกลุ่ม 2 – 5 คน ใช้เวลา ท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ถึง ร้อยละ 43.3 ใช้รถยนต์เป็นพาหนะหลักถึงร้อยละ 74.8 กระบวนการตัดสินใจเกิดจากสื่อสังคม ออนไลน์ ผลการวิจัยด้านคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบ่งงานออกเป็น 4 ส่วนคือ 1) หน่วยงานที่ดูแลเรื่องกฎระเบียบ 2) หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการตลาด การประชาสัมพันธ์ 3) หน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว 4) หน่วยงานด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว โดยที่รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของชุมชนเป็นหลักและบนแนวคิด รูปแบบการบริหารจัดการร่วม

คำสำคัญ: ภูมโล การจัดการร่วม การจัดการการท่องเที่ยว

Abstract

Phu lom lo is biggest of Wild Himalaya Cherry destination of Thailand cover 3 provinces: Loei, Phetchabun and Phisanuloke. The main problem is that many tourists come from January to February every year to watch wild Himalaya cherry. Cause of problem are tourism management and environmental destruction waste from tourism. The main objective is study on the model of tourism management. Methodology use qualitative and quantitative and study with government, business, community and tourist sector. The Result from quantitative method are tourist behavior are female tourists that 52.3 % and 46.2% of the age range of travel between 25-34 years. The objective of travel is leisure that 55.8 %. Traveling with friends that 50.8 % and 54.0% of travel with group size of 2-5 people. Stayed 2 day and one night that 43.3 %. Tourists use the car as their main vehicle traveled that 74.8 %. And the process of making a tourist decision is to get the information from social media (Factbook, Pantip). Result from qualitative method. A study of tourism management in Phu lum lo area can be divided into 4 parts. Part 1: Security Division. Part

¹ อ.ดร., สาขาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

¹ Lecturer, Dr., Tourism Management Program, University of Phayao, 56000

* Corresponding author: E-mail address: warachm@gmail.com

2: Marketing and Public Relations Division. Part 3 Travel Support Division and part 4 Travel and Activities Agencies. The tourism management based on the needs of the community and under co-management concept.

Keywords: Phu Lom Lo, Co-Management, Tourism Management

บทนำ

ภูมโล ในอดีตเป็นพื้นที่สีแดงที่เคยเป็นสมรภูมิรบระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพราะความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ แต่ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาจากอดีตพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกินระหว่างอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าและประชาชนในบริเวณดังกล่าวซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าม้งที่เข้ามาครอบครองที่ดินและทำไร่เลื่อนลอยจนภูมโลกลายเป็นภูเขาหัวโล้น ภายหลังจากที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ขอพื้นที่คืนในพ.ศ. 2551 โดยตกลงกันให้ชาวม้งปลูกพืชไร่ควบคู่ไปกับต้นนางพญาเสือโคร่ง เป็นระยะเวลา 3 ปี ก่อนให้ออกจากพื้นที่ หลังจากนั้นภูมโลก็ค่อย ๆ พลิกฟื้นผืนป่าและธรรมชาติให้กลับคืนมา จนปัจจุบันภูมโล กลายเป็นแหล่งปลูกนางพญาเสือโคร่งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีจำนวนนับหลายหมื่นต้นบนพื้นที่กว่า 1,200 ไร่ เป็นดอยสี่ชมพูที่มีทัศนียภาพสุดแสนงดงาม โอบล้อมไปด้วย สีเขียวแห่งภูเขาสูงต่าง ๆ ในพื้นที่รอยต่อ 3 จังหวัด ได้แก่ เลย เพชรบูรณ์และพิษณุโลก ภูมิประเทศที่ตั้งของภูมโลที่เป็นยอดเขาสูง 1,680 เมตรจากระดับน้ำทะเล ทำให้บนนั้นมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ประกอบกับ การที่มีแหล่งปลูกนางพญาเสือโคร่งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เมื่อถึงช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ของทุกปี ดอกนางพญาเสือโคร่งก็จะเบ่งบาน สร้างความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ภูมโลกลายเป็นจุดสนใจของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิมที่มีอยู่นั้น คือ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมซึ่งแต่เดิมนั้นมีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ 2 จุดหลัก คือ บริเวณบ้านร่องกล้า ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก และบ้านกกสะทอน ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งมีความโดดเด่นทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวม้งที่มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรบนที่สูงอยู่ก่อนแล้ว

การพัฒนาดังกล่าวทำให้เกิดแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังภูมโลเพื่อชมสัมผัสสหมหนาวและชมทัศนียภาพของดอยสี่ชมพูแห่งนี้มากขึ้น นอกจากมีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น การที่ชุมชนบ้านกกสะทอน ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้รับการสนับสนุนทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือส่งผลให้ชุมชนกกสะทอนได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณวิชาการ ความรู้การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนการช่วยเหลือด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์จนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่ภูมโลแล้วนั้นได้มีการบอกต่อถึงความงดงามของสถานที่แห่งนี้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งเว็บไซต์ต่าง ๆ และ Facebook ทำให้ภูมโลเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้น โดยทางฝั่งของบ้านร่องกล้าก็ได้รับผลดีจากการดำเนินการดังกล่าวด้วย กล่าวคือ มีนักท่องเที่ยวที่รู้จักภูมโลมากขึ้นและส่วนหนึ่งที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าได้เลือกที่จะเดินขึ้นไปท่องเที่ยวยังภูมโลผ่านบ้านร่องกล้า ทำให้หมู่บ้านร่องกล้าที่แต่เดิมก่อนพ.ศ.2553 กิจกรรมการท่องเที่ยวของบ้านร่องกล้าจะเป็นเพียงแค่การนำชมวิถีชีวิตชาวม้งแบบเกษตรบนพื้นที่สูงขายผลผลิตทางการเกษตร ก็ได้รับผลดีจากการที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่พ.ศ.2553 เป็นต้นมา และเพิ่มมากที่สุดในช่วงพ.ศ.2557 โดยมียอดนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปเที่ยวภูมโลโดยรถยนต์ (รถกระบะ) จำนวนเฉลี่ยถึงเดือนละ 80 คัน ทำให้ชุมชนได้รับรายได้เพิ่มมากขึ้นจากหลากหลายช่องทาง ได้แก่ ค่ารถนำเที่ยว ค่าน้ำชม ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าที่พัก รวมไปถึง สินค้าดั้งเดิม อาทิ เช่น ผัก ผลไม้สด สินค้าของฝาก ของที่ระลึก ก็ขายได้มากขึ้น

แม้ว่าในปัจจุบันภูมโลจะได้รับความนิยมและกลายเป็นจุดขายใหม่ทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่รอยต่อ 3 จังหวัด และส่งผลดีต่อชุมชนใกล้เคียง คือ คนในชุมชนมีงาน มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ทว่าหมู่บ้านกกสะทอนและหมู่บ้านร่องกล้าที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ไม่เคยเผชิญมาก่อน นั่นก็คือ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยว การที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากเกินไปที่เคยคาดการณ์ไว้ (Mass Tourism in CBT) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมายดังกล่าวข้างต้น รวมไปถึงปัญหาทางสังคมที่ไม่เคยได้เตรียมรับมือมาก่อน เช่น จากความคิด

ที่ว่ากิจกรรมท่องเที่ยว คือ อาชีพเสริม สมาชิกในชุมชนบางส่วนร่วมเล็งเห็นรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่ากิจกรรมหลักนั่นก็คือเกษตรกรรม บางส่วนละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมผันตัวเองไปเป็นนักธุรกิจด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการเข้ามาของคนภายนอกชุมชนที่เข้ามาสร้างบ้านพักเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัวในลักษณะที่ผิดไปจากรูปแบบที่สมาชิกกลุ่มกำหนดขึ้น กล่าวคือ กลุ่มกำหนดให้แต่ละคนสร้างบ้านพักได้ ไม่เกิน 5 หลัง แต่กรณีดังกล่าวสร้างมากถึง 15 หลัง โดยที่ผู้นำชุมชนไม่สามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ก่อนได้ นอกจากนี้ ยังพบการสื่อสารออนไลน์ (Facebook) ของบริษัทนำเที่ยวภายนอกพื้นที่ รวมถึงเฟสบุ๊ก ของกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ เสนอขายและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ในพื้นที่ภูมิลอและพื้นที่เชื่อมโยง นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้จัดบริการนำเที่ยว ส่งผลทำให้การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่ภูมิลอและพื้นที่เชื่อมโยง เกิดปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ลงตัว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังไม่ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการให้บริการที่เข้าช้อนกับอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากการเดินทางขึ้นไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวภูมิลอและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งขึ้นได้ 2 ทาง คือ ฝั่งของทางอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าและฝั่งบ้านกกสะทอน จังหวัดเลย รวมถึงการคิดค่าบริการนำเที่ยวไม่เท่ากันทั้งจากฝั่งอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำนวน 800 บาท ต่อคัน (ไม่เกิน 10 คนต่อคัน) และฝั่งบ้านกกสะทอน จังหวัดเลย จำนวน 1,200 บาท และ 1,600 บาทต่อคัน (ไม่เกิน 10 คนต่อคัน) การกำหนดราคาบริการรถนำเที่ยวในแต่ละปีจะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กัมติที่ประชุมในแต่ละปี นอกจากนี้การสื่อสารให้นักท่องเที่ยวรับทราบไม่ทั่วถึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจการเก็บค่าบริการนำเที่ยว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งนำรถขึ้นไปเอง รวมทั้งไปจอดในบริเวณแปลงต้นดอกพญาเสือโคร่ง ก่อให้เกิดปัญหา คือ รถติดจำนวนมากในช่วงทางขึ้น เนื่องจากบางช่วงของภูมิลอไม่สามารถจอดรถหรือส่วนทางกันได้และเกิดปัญหาขยะในพื้นที่

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลดังกล่าว เมื่อสะท้อนกับแนวคิดทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับซึ่งพื้นที่ของภูมิลอไม่ได้มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง จากข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่มีจำนวนรถที่ให้บริการเพิ่มขึ้นทุกปีและในจำนวนรถส่วนบุคคลขึ้นไปท่องเที่ยวเพิ่ม รวมทั้งสิ้นมากกว่า 1,000 คัน และพบปัญหาอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10 และหากมีการเปรียบเทียบของแหล่งท่องเที่ยวชมดอกไม้ซากุระเมืองไทย หรือดอกพญาเสือโคร่งไม่ว่าจะเป็นดอยขุนช่างเคี่ยนที่จังหวัดเชียงใหม่ ก็พบปัญหาที่คล้ายกัน คือ จำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมาก รถติดบนเส้นทางเนื่องจากจำนวนรถยนต์ส่วนบุคคลและรถรับจ้างจำนวนมาก ซึ่งเดินทางมาจากจังหวัดอื่น หรือสถาบันวิจัยต้นน้ำขุนสถาน จังหวัดน่านก็พบปัญหาคล้ายกันเรื่องจำนวนรถที่ติด และนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งสองแห่งเป็นสถานที่ปิดที่มีเพียงการขึ้นมานของนักท่องเที่ยวได้ หนึ่งทางและถูกควบคุมโดยอุทยานแห่งชาติที่กำกับพื้นที่นั้น ๆ นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นในพื้นที่พบว่า การใช้บริการรถนำเที่ยวชมของชุมชนรอบภูมิลอ โดยเฉลี่ยต่อวันพบว่า รถ 1 คัน สามารถรับบริการนักท่องเที่ยวได้ 2 รอบ (10 คนต่อรอบ) หรือประมาณ 2,000 บาท และมีรถบริการ 400 คัน หรือประมาณ 800,000 บาท ต่อวัน สามารถนำชมได้ 3-4 สัปดาห์หรือประมาณ 21 วัน ดังนั้นมีรายได้เฉพาะการบริการนำเที่ยวชม สูงถึง 16,800,000 บาทต่อฤดูกาลท่องเที่ยว ไม่รวมรายได้จากที่พักและร้านอาหาร

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า พื้นที่ภูมิลอและพื้นที่เชื่อมโยงจำเป็นต้องเร่งการดำเนินงานแบบบูรณาการ มีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่และมีความต่อเนื่อง อีกประเด็นที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการของชุมชนท่องเที่ยว ในแบบบูรณาการในส่วนของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นจะต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อรองรับการเติบโตของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ภูมิลอและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliability) เพื่อสร้างความยั่งยืนในพื้นที่ (Sustains Ability) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเติมและใหม่ (Value Creation) เพื่อสร้างความสามารถในการอยู่รอด (Survival Ability) และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ภูมิลอ ดังนั้น ในแนวคิดการจัดการร่วม (Co Management) และแนวคิดค่านิยมร่วม (Share Value) โดยเครื่องมือทั้งสองอย่างจะเป็นเครื่องมือที่หนุนเสริมให้ภาคีการทำงานในพื้นที่ภูมิลอเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และเกิดการแบ่งปันผลประโยชน์ที่มาจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นของทุกคน รวมทั้งจะเป็นเครื่องมือในการจัดการชุมชนท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป โดยสามารถกำหนดวัตถุประสงค์หลักในการศึกษา คือ ศึกษาแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยได้ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมาประกอบในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีดำเนินการ

การจัดการการท่องเที่ยว ภูมิลโ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการศึกษา คือ ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาดังต่อไปนี้

พื้นที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยพื้นที่ภูมิลโและพื้นที่เชื่อมโยงได้แก่ บ้านร่องกล้า ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก บ้านตูป้อและบ้านหมากแข้ง ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และบ้านทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอลำเลียง จังหวัดเพชรบูรณ์

ประเด็นที่ศึกษาค้นคว้าเน้นเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภูมิลโ การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นหลัก

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ภูมิลโทางผู้วิจัยได้ ศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่

กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐ ผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ภูมิลโ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์การบริหารพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน (อพท.) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนในการบริหารจัดการพื้นที่ภูมิลโ รวมทั้งสิ้น 6 หน่วยงาน

กลุ่มที่ 2 หน่วยงานภาคเอกชนผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ภูมิลโและพื้นที่เชื่อมโยง ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เลย เพชรบูรณ์ ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งที่พัก ธุรกิจนาเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น รวมทั้งสิ้น 6 หน่วยงาน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ภูมิลโและพื้นที่เชื่อมโยง ได้แก่ ชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า ชมรมท่องเที่ยวบ้านกกสะทอน กลุ่มวิสาหกิจภูทับเบิก และกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่เชื่อมโยง รวมทั้งสิ้น 2 หน่วยงาน

3. การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (ธันวาคม ถึง กุมภาพันธ์) จำนวน 400 คน

4. เครื่องมือในการศึกษาจะประกอบด้วยเครื่องมือทางด้านวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังต่อไปนี้

การศึกษาด้วยเครื่องมือเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน โดยแบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว โดยประเด็นคำถามในแบบสอบถามจะมุ่งเน้นพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบในการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

การศึกษาด้วยเครื่องมือทางคุณภาพ ประกอบด้วย 1) แบบสังเกต ทางผู้วิจัยจะจัดเตรียมประเด็นที่ต้องการสังเกตในพื้นที่ภูมิลโ โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับ การทำงาน การบริการ การท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว ความสามารถในการทำงานหรือการบริการ รวมถึงสังเกตสภาพโดยทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำเที่ยว ผู้ประสานงาน ร้านอาหาร ที่พัก และสินค้าที่ระลึก 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และชุมชนการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาลักษณะการทำงาน การจัดการเชิงพื้นที่ การจัดการท่องเที่ยว รวมถึงศึกษานโยบายการบริหารงาน และ 3) การประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยจะดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามของนักท่องเที่ยว เพื่อจัดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว นำรูปแบบดังกล่าวเข้าที่ประชุมกลุ่มย่อย ประกอบไปด้วย ตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยเครื่องโปรแกรมการวิเคราะห์วิจัยสังคมศาสตร์ ได้แก่ การคิดค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวคิดในการวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถจำแนกผลการวิจัยให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยกำหนด

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในมิติของการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ภูมิลอ (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2560) พบว่า ข้อมูลทางด้านประชากรพบว่า มีเพศหญิงเดินทางท่องเที่ยวร้อยละ 52.3 ช่วงอายุในการเดินทางท่องเที่ยวอยู่ระหว่าง 25-34 ปี คือเป็นร้อยละ 46.2 มีอาชีพรับราชการร้อยละ 23.8 สถานภาพทางครอบครัว โสด ร้อยละ 61.2 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 33.0 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 61.3 โดยมีภูมิลำเนา ภาคกลาง ร้อยละ 62.8 โดยมีวัตถุประสงค์ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 55.8 ปัจจัยในการตัดสินใจในการท่องเที่ยว ลำดับแรก คือ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลทางด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพบว่า การเดินทางมาพร้อมกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 50.8 โดยมีขนาดของกลุ่ม 2 – 5 คน ร้อยละ 54.0 ยังพบว่า มาครั้งแรก ถึงร้อยละ 79.0 ส่วนสาเหตุที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวอีกครั้ง คือ ประทับใจในความสวยงามของพื้นที่ ร้อยละ 65.5 ในขณะที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่ภูมิลอ จะเป็น 2 วัน 1 คืน ถึงร้อยละ 43.3 โดยนักท่องเที่ยวเลือกที่จะนอนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ร้อยละ 35.6 การเดินทางนักท่องเที่ยวได้ใช้รถยนต์เป็นพาหนะหลัก ในการเดินทางร้อยละ 74.8 และได้ใช้บริการนำเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า ร้อยละ 32.5

กระบวนการตัดสินใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีขั้นตอน คือ ได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวภูมิลอจากสื่อสังคมออนไลน์ (Factbook, Pantip) หรือจากบุคคลที่เคยเดินทางแล้ว เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนนักท่องเที่ยวจะตัดสินใจว่าจะเดินทางท่องเที่ยว หลังจากนั้นมากำหนดวันเวลาว่างในการเดินทางถึงร้อยละ 45 โดยที่การรับข่าวสารและค้นหาข้อมูล เพื่อเดินทางท่องเที่ยวจะมาจากกลุ่มเพื่อนและครอบครัวร้อยละ 54.5 และทำการตัดสินใจร่วมกับเพื่อนที่เดินทางร่วมกัน ร้อยละ 52.0 โดยเป็นวางแผน และจัดการเดินทางด้วยตัวเอง และเพื่อนมาท่องเที่ยวร้อยละ 87.5 ซึ่งจะค้นหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์ เป็นอันดับแรก ส่วนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ภูมิลอ อยู่ที่ 2,000 – 4,000 บาท ร้อยละ 30.5 โดยใช้จ่ายในค่าที่อาหารร้อยละ 36.1 รูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำเป็นอันดับแรก คือ ชมทุ่งดอกนางพญาเสือโคร่ง และเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ร้อยละ 83.0

ระดับความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่และบุคลากรให้บริการ มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$ SD. 0.62) ระดับความพึงพอใจในการกระบวนการทำงาน ขั้นตอนการให้บริการ มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$ SD. 0.68) นอกจากนี้ ภาพรวมของความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ภูมิลอ (การเดินทาง สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ป้ายสื่อความหมาย) มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$ SD. 0.75) ระดับความพึงพอใจในการบริการของชุมชนการท่องเที่ยวพบว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$ SD. 0.69) รวมทั้ง มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้ 1) ขยายถนนให้กว้างขึ้นเพื่อความปลอดภัย และปรับปรุงเส้นทางขำรด โดยเฉพาะ จุดทางขึ้นชมดอกพญาเสือโคร่ง 2) ปรับราคาที่พักให้ถูกลง เมื่อเทียบกับคุณภาพ 3) เพิ่มจุดบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะสัญญาณจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพราะในปัจจุบันมีสัญญาณ ของ True เพียงเจ้าเดียว 4) อยากให้มีอาคารที่พัก สำหรับพักผ่อน 5) ปรับปรุงความสะอาดของร้านค้า 6) ปรับปรุงความสะอาดของห้องน้ำ 7) ค่าเข้าอุทยานแพงเกินไป (เนื่องจากนักท่องเที่ยวคิดว่า อุทยานเก็บค่าธรรมเนียมและนักท่องเที่ยว ควรเก็บอย่างเดียว) 8) การให้บริการของเจ้าหน้าที่อุทยานน้อยเกินไป และ 9) เพิ่มจุดจอดรถในแหล่งท่องเที่ยว จุดให้บริการให้นักท่องเที่ยวในอุทยาน

การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ด้วยสังเกต การสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำสรุปด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่องเส้นทางการท่องเที่ยว เส้นทางในการขึ้นชมความสวยงามของภูมิลอในช่วงของกลางเดือนมกราคม เป็นช่วงหนาวหนาวเส้นทางจะมีผู้คนจำนวนมาก เนื่องจากสาเหตุการปรับถนน โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ขอให้ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลกนำเครื่องจักร เข้ามาปรับเส้นทางขยายทาง เพื่อเกิดการเดินทางได้ง่ายและป้องกันอุบัติเหตุ แต่การปรับปรุงถนนทำให้เฉพาะการขยายทางดินแดงไม่ได้ลาดพื้นยางมะตอย จึงทำให้เกิดฝุ่นละอองเมื่อรถแล่นผ่าน

2. ปัญหาเรื่องนักท่องเที่ยวบางส่วนตัวขึ้นภูมิลอ (ทั้งรถจักรยานยนต์ และรถยนต์ทั้งขับเคลื่อนสองล้อ และขับเคลื่อนสี่ล้อ) สาเหตุมาจากนักท่องเที่ยวบางส่วนไม่ต้องการที่จะเสียเงินค่าธรรมเนียมในท่องเที่ยวภูมิลอเพิ่มเติมจากค่าธรรมเนียมอุทยานแห่งชาติ โดยการให้บริการของชุมชนการท่องเที่ยว จึงมีนักท่องเที่ยวส่วนน้อยที่ลักลอบนำรถส่วนตัวขึ้น

ภูมิลโ จังทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางรถยนต์ เช่น รถยนต์ชนกัน รถเกิดตกร่องถนน จอctrรถไม่ตรงตามที่ทางอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ากำหนดไว้ทำให้รถติด ประกอบกับ เส้นทางขึ้นลงภูมิลโมีเพียงเส้นทางเดียว รวมทั้งทำให้เกิดปัญหาการจอctrรถนอกจุดจอctrรถซึ่งบางจุดนักท่องเที่ยวเอรอไปทับต้นอ่อนของพญาเสือโคร่ง

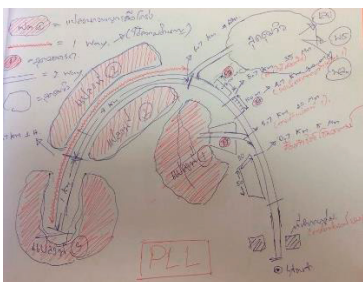
3. ปัญหาเรื่องของการขับรบริการนำชมแหล่งท่องเที่ยวจากจุดบริการรถอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เนื่องจากในช่วงเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว จะมีคนนอกพื้นที่มาขับรบริการนำชมแหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นคนในพื้นที่แต่ไม่ได้ผ่านการอบรมการขับรบริการในพื้นที่ จึงทำให้เกิดปัญหา คือ ขาดความชำนาญการขับรในเส้นทาง รวมทั้งความเข้าใจจุดจอctrรถที่เหมาะสมส่งผลทำให้เกิดปัญหาการติด เกิดอุบัติเหตุได้ นอกจากนี้ การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว อาจจะทำได้ไม่ดี หรือการบริการนักท่องเที่ยวไม่ดี ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจ รวมถึงไม่มีการตรวจสอบสภาพรถให้บริการก่อนการบริการการท่องเที่ยวยอมทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

4. ปัญหาเรื่องนักท่องเที่ยวทำลายต้นนางพญาเสือโคร่ง มีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ต้องการจะขึ้นชมกับธรรมชาติแต่ไม่รู้ตัวเองกำลังทำลายความสวยงามของธรรมชาติโดยมีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่มีการโน้มกิ่งต้นนางพญาเสือโคร่งเพื่อถ่ายรูป และมีบางส่วนที่มีการเด็ดดอกนางพญาเสือโคร่งเพื่อนำมาถ่ายรูปและเก็บใส่กระเปาของตนเองเพื่อนำกลับไปยังชมต่อ รวมถึงการตามใจนักท่องเที่ยวของคบริการขับรนำชมแหล่งท่องเที่ยวที่นำรถเข้าไปจอดใต้ต้นนางพญาเสือโคร่งเพื่อให้นักท่องเที่ยวโน้มกิ่งนางพญาเสือโคร่งเข้ามาถ่ายรูปโดยจากการลงพื้นที่พบรนำชมแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวกสะทอนที่จอctrให้นักท่องเที่ยวโน้มกิ่งต้นนางพญาเสือโคร่งมาถ่ายรูปทางอุทยานจึงต้องมีการตักเตือนพนักงานขับรเพื่อความปลอดภัยและความสวยงามของต้นนางพญาเสือโคร่งให้มีระยะเวลาที่บานได้นานขึ้นและเพื่อรักษาต้นนางพญาเสือโคร่งให้มีอายุยืนยาวมากขึ้น

5. ปัญหาเรื่องมูลสัตว์และสัตว์กัดกินต้นนางพญาเสือโคร่ง พบปัญหามูลสัตว์เกิดจากการที่มีเกษตรกรในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงโค ที่นำโคเข้ามาปล่อยในเขตแปลงต้นนางพญาเสือโคร่งเพื่อกินหญ้า และมูลของโคที่ส่งกลิ่นเหม็นต่อนักท่องเที่ยวและความสกปรกในพื้นที่ และในบางช่วงเกิดข้อพิพาท ของเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าที่ห้ามนำโคเข้ามาในพื้นที่ภูมิลโ

6. ปัญหาเรื่องห้องน้ำ เนื่องตามประกาศของอุทยานแห่งชาติห้ามไม่ใช้สิ่งก่อสร้างถาวรในพื้นที่อนุรักษ์ ทำให้การสร้างห้องน้ำถาวรให้สะอาดและมีจำนวนเพียงพอทำได้ยาก ประกอบกับพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ภูมิลโ ไม่มีเจ้าหน้าที่มาทำความสะอาดห้องน้ำชั่วคราวจึงทำให้ฤดูกาลท่องเที่ยว เกิดปัญหาไม่สะอาด ขยะจากกระดาษาชำระจำนวนมาก

ปัญหาเรื่องขยะ เนื่องจากเริ่มมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขึ้นชมแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีจำนวนขยะในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยมีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่นำสิ่งของต่างๆที่นำไปรับประทานบนแหล่งท่องเที่ยว เช่น ขวดพลาสติก กระดาษาชำระ รวมถึงของขมที่นักท่องเที่ยวนำมาขึ้นรับประทานในพื้นที่ ปัญหานี้จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องมีการให้คบริการที่นำชมแหล่งท่องเที่ยวมาถูขยะติดไว้ที่รนำชมแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำขยะลงมาทิ้งที่หมู่บ้านเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขยะที่จะตามมาเหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยจะต้องมีการเร่งและรวมกันแก้ไขปัญหาย่างจริงจังเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษทางขยะ เป็นต้น

ภาพที่ 1 ภาพแสดงพื้นที่ศึกษาและการแบ่งพื้นที่ในการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 ภาพแสดงการประชุมเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่

ภาพที่ 3 ภาพแสดงพื้นที่ท่องเที่ยว ภูมิลโและพื้นที่เชื่อมโยง จากภาพแผนที่ ประกอบกับ การจับพิกัด GPS เส้นสีเหลือง หมายถึงถนนที่ท่องเที่ยวที่เริ่มต้นจากบ้านร่องกล้าไปยังยอดภูมิลโ

ภาพที่ 4 แผนที่การท่องเที่ยว

ภาพที่ 5 ภาพมุมสูงของดอกพญาเสือโคร่ง

ภาพที่ 6 สื่อนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การศึกษาการจัดการชุมชนท่องเที่ยวบนพื้นที่ภูมิลและพื้นที่เชื่อมโยงอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษา การศึกษาลักษณะการบริหารปัจจุบันและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ชัดความสามารถในการรองรับ และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และนำมาสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางการจัดการชุมชนท่องเที่ยวบนพื้นที่ภูมิลและพื้นที่เชื่อมโยงอย่างยั่งยืน โดยประชุมกลุ่มย่อย กับชุมชนท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า ทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว การทดลองจัดระบบคิวรถบริการ การทำวิเคราะห์เส้นทาง การท่องเที่ยว (Physical Flow) การวางแผนจุดจอดรถในพื้นที่ท่องเที่ยว และกำหนดการออกดอกของพญาเสือโคร่ง เพื่อลดความแออัดของการท่องเที่ยวในช่วงเวลาเดียวกัน การอธิบายค่าใช้จ่ายในการให้บริการ การบริหารการบริการของพนักงานขับรถ และการสร้างกลไกในการกำกับกิจกรรม การบริการการท่องเที่ยว โดยผ่านที่ประชุมของชุมชนท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า และที่ประชุมของหน่วยงานราชการ ร่วมกับภาคเอกชนและชุมชนท่องเที่ยว โดยผลการศึกษาสามารถสรุปได้ 4 ส่วน คือ ด้านการบริหารการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการทำงานแบบเครือข่าย การจัดตั้งกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยว

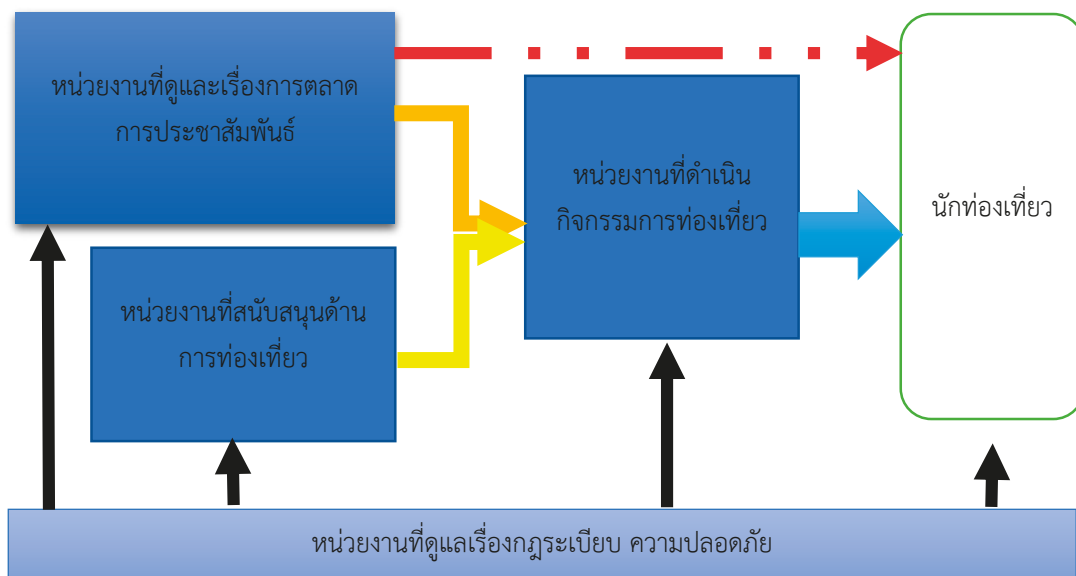
1. ด้านการบริหารการท่องเที่ยวจากการวิเคราะห์พบว่า และนำเสนอจากที่ประชุม ประชุมของหน่วยงานราชการ ร่วมกับภาคเอกชนและชุมชนท่องเที่ยว ได้นำผลของการศึกษาที่ สามารถแบ่งงานออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 หน่วยงานที่ดูแลเรื่องกฎระเบียบ ความปลอดภัย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย อำเภอด่านซ้าย องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ เป็นหน่วยงานหลักที่ถือกฎหมาย ระเบียบในการจัดการเชิงพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดการดำเนินท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและปลอดภัย

ส่วนที่ 2 หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการตลาด การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพิษณุโลก และสำนักงานเลย หอการค้า สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัด เป็นหน่วยงานเหมือนสนับสนุนส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 หน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพิษณุโลก และสำนักงานเลย องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นหน่วยงานที่สร้างมาตรฐานทางการบริการการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่คอยประสานงานกับทุกภาคส่วน นับเป็นหัวใจของการดำเนินการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 หน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนกนกสะทอน ชมรมท่องเที่ยวบ้านใหม่ร่องกล้า เป็นหน่วยงานที่ให้บริการการท่องเที่ยว รวมถึงเป็นผู้นำชมสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวเข้าใจการท่องเที่ยวพื้นที่ รวมทั้งเป็นผู้ดูแลความปลอดภัย รักษาสิ่งแวดล้อม ในการท่องเที่ยว หรือสามารถเขียนภาพได้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 หน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากภาพพบว่า หน่วยงานกลางที่ทำหน้าประสานงานในการดำเนินงาน คือ หน่วยงานที่ดูแลเรื่องกฎระเบียบ ความปลอดภัย ที่ประกอบไปด้วย อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย อำเภอด่านซ้าย องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ โดยให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงาน การจัดการการท่องเที่ยวภูมิล้อม โดยให้ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ประธานชมรมการท่องเที่ยว เป็นกรรมการ และแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาระดับพื้นที่ ออกคำสั่งของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยให้นายอำเภอนครไทย เป็นประธาน และให้ นายอำเภอด่านซ้าย และนายอำเภอหล่มเก่า เป็นรองประธาน เพื่อบูรณาการการทำงานเพื่อให้ช่วยกับคณะกรรมการดำเนินงาน การจัดการท่องเที่ยวภูมิล้อมเป็น รูปธรรม โดยใช้แนวคิดแบบการบริหารจัดการร่วม (Co-Management) เนื่องจากการท่องเที่ยวภูมิล้อมมี หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน จำนวนมากการจัดองค์กรแบบราชการจะทำงานได้ไม่สะดวกและก่อให้เกิดปัญหาในอดีต ดังนั้นการแนวคิดบริหารจัดการร่วม โดยให้แต่ละหน่วยงานบริหารงานในส่วนของตนเองรับผิดชอบโดยมีหน่วยงานกลางมาช่วย

ประสานงานให้ทุกภาคส่วนช่วยไปพร้อมกัน และทำให้ทุกหน่วยงานทำงานเป็นอิสระไม่ต้องขึ้นกับหน่วยงานอื่น แต่สามารถทำงานได้ตรงตามภารกิจ หรือเป้าหมายร่วม

นอกจากนี้การบริการให้สำหรับนักท่องเที่ยว ทางพนักงานขับรถทุกคนจะรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในรถยนต์ที่ให้บริการเพื่อไม่ให้มีขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว และสามารถควบคุมขยะได้ในอีกทางหนึ่ง สามารถที่ทางคณะผู้วิจัยไม่ได้แนะนำเอากลึงขยะที่ถูกลบกลืนกับพื้นที่ไปไว้ในกลุมโลเหมือนในพื้นที่อุทยานทั่วไปเนื่องจากจะต้องเสียทรัพยากรบุคคลไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติกลุมโลหรือคนในชมรมการท่องเที่ยว ไปเก็บขยะทุกเย็นหรือหรือทุกเช้า และเป็นการสร้างนิสัยให้กับนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ไปอีกทางหนึ่ง (Green Heart Concept)

อภิปรายผลและสรุปผลการศึกษา

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวกลุมโล อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษา คือ ศึกษาแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สรุปผลการศึกษาทางพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เป็นเพศหญิงเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่มากที่สุด จากการวิเคราะห์พบว่า นักท่องเที่ยวมีความชอบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความสวยงามมาก แต่ต้องเดินทางไม่ลำบากมากนัก นอกจากนี้ยังพบว่า การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อนถึงร้อยละ 50.8 และมีขนาดของกลุ่ม 2 – 5 คน ร้อยละ 54.0 ยังพบว่า มาครั้งแรกถึงร้อยละ 79.0 ส่วนสาเหตุที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวอีกครั้งคือ ประทับใจในความสวยงามของพื้นที่ ร้อยละ 65.5 ในขณะที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่กลุมโล จะเป็น 2 วัน 1 คืน ถึง ร้อยละ 43.3 โดยนักท่องเที่ยวเลือกที่จะนอนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ร้อยละ 35.6 การเดินทางนักท่องเที่ยวได้ใช้รถยนต์เป็นพาหนะหลัก ในการเดินทาง ร้อยละ 74.8 และได้ใช้บริการนำเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า ร้อยละ 32.5 กระบวนการตัดสินใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะมีขั้นตอน คือ ได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวกลุมโลจากสื่อสังคมออนไลน์ (Factbook , Pantip) หรือจากบุคคลที่เคยเดินทางแล้ว เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนนักท่องเที่ยวจะตัดสินใจว่า จะเดินทางท่องเที่ยว หลังจากนั้นกำหนดวันเวลาว่างในการเดินทางถึง ร้อยละ 45 โดยที่การรับข่าวสารและค้นหาข้อมูลเพื่อเดินทางท่องเที่ยว จะมาจากกลุ่มเพื่อนและครอบครัว ร้อยละ 54.5 และทำการตัดสินใจร่วมกับเพื่อนที่เดินทางร่วมกัน ร้อยละ 52.0 โดยเป็นวางแผนและจัดการเดินทางด้วยตัวเองและเพื่อนมาท่องเที่ยว ร้อยละ 87.5 ซึ่งจะค้นหาข้อมูลจาก สื่อออนไลน์ เป็นอันดับแรก ส่วนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว กลุมโล อยู่ที่ 2,000–4,000 บาท ร้อยละ 30.5 โดยใช้จ่ายในค่าที่อาหาร ร้อยละ 36.1 รูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำเป็นอันดับแรก คือ ชมทุ่งดอกนางพญาเสือโคร่ง และเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ร้อยละ 83.0 จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุมโลได้ คือการสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวจะต้องใช้ประสบการณ์การท่องเที่ยวของบุคคลที่สาม นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และต้องทำการนำเสนอก่อนฤดูกาลท่องเที่ยว ที่จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่รวมทั้งต้องการสร้างรับรู้ของการท่องเที่ยวสีเขียวเพื่อรักษาพื้นที่ได้

สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวกลุมโล ต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของชุมชนเป็นหลัก รูปแบบการบริหารจัดการร่วม (Co-Management) เหมาะสมกับชุมชนท่องเที่ยวกลุมโล ทั้งนี้ การนำไปใช้จึงขึ้นอยู่กับสภาพสังคมวัฒนธรรมและภูมิหลังของชุมชนเป็นหลัก จากกรณีศึกษากลุมโล รูปแบบการบริหารจัดการร่วม (Co-Management) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมหากแต่ในบางชุมชนท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เช่น ชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวหลัก มีจำนวนของนักท่องเที่ยวสูงและต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอิสระ รูปแบบการดำเนินงานแบบรวมอำนาจ อาจนำชุมชนไปสู่ความอยู่รอดหรือสร้างความสำเร็จได้มากกว่า หากแต่สำหรับชุมชนบ้านร่องกล้า ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย และชุมชนตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ควรใช้การบริหารจัดการร่วมชุมชนท่องเที่ยว (Co-Management) ที่ไม่เน้นเชิงธุรกิจมากเกินไป เพราะพื้นที่กลุมโลพบว่า แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่กลุมโลยังไม่มีการพัฒนาให้สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรรมยังคงเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่ กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นเพียงส่วนเพิ่มรายได้จากภาคเกษตรและทรัพยากรหลักที่มี ดังนั้น รูปแบบการบริหารจัดการร่วม (Co-Management) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม ร่วมกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และสร้างการตระหนักรู้ในคุณค่าทรัพยากรท้องถิ่น จึงเป็นรูปแบบการบริหารจัดการร่วมที่เหมาะสมกับชุมชนท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุมโล อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วัฒนธรรมชุมชน ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เนื่องจาก พื้นที่ภูมิลักษณ์ที่มีทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เช่น มีวิถีชีวิตเชิงเกษตรบนพื้นที่สูง มีภูมิอากาศเย็นสบาย มีวัฒนธรรมชนเผ่าที่โดดเด่น ฉะนั้น การบูรณาการรูปแบบการดำเนินงานที่ถูกต้องเหมาะสมกับทรัพยากรที่มี จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) ว่าหมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามำกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัย ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ บทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิด ความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดย คำนี้ถึง ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

2. การพัฒนาระบบการทำงานแบบเครือข่าย เป็นการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ร่วมกันของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนท่องเที่ยวด้วยกันที่มีประสบการณ์ หากแต่ปัจจุบันชุมชนท่องเที่ยวทั้งสองแห่งที่เกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ต่างกัน แต่ไม่ได้ ประสานงาน เก็บรวบรวมข้อมูล การทำข้อตกลงร่วมกัน ให้เป็นในระบบฐานข้อมูลเดียวกัน ดังนั้น อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าควรทำหน้าที่พัฒนาฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กฎระเบียบข้อตกลง ข้อบังคับต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และของกลุ่มหรือชมรมไปในทิศทางเดียวกันและยอมรับร่วมกัน รวมถึง การทำงานระบบเครือข่ายควรส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน โดยการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เชื่อมโยงให้สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี การส่งเสริมการตลาดหรือการสร้างการรับรู้ให้แหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ภูมิลักษณ์และพื้นที่เชื่อมโยงเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (Regional Destination Branding) การทำงานแบบเครือข่ายซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเครือข่าย (Network) เป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การเพื่อการแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการร่วมกันทำงานโดยมีฐานะเท่าเทียมกัน ซึ่งลักษณะของเครือข่ายเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structures) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกัน ในด้านความรู้ความสามารถและความต้องการ

1) องค์กรเครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวนอนแต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกันแต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน

2) องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour)

3) การที่องค์กรเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกัน เพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพิงแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้น หากองค์กรใดไม่สามารถแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ ก็อาจหลุดออกจากเครือข่ายได้ ในทางตรงกันข้ามหากได้แสดงความสามารถ ก็จะถูกนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกัน การแบ่งหน้าที่งานกันทำทั้งยังเป็นการลดโอกาสที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะแสดงอำนาจเหนือเครือข่ายด้วย

4) ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่าย จะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่าย จึงเป็นสิ่งสำคัญ

5) องค์กรเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการตนเอง (Self-Regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวนอนจำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการต่อรอง ตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

6) ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายมิใช่จะได้มาเพียงชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยระยะเวลา ในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความไว้วางใจ เชื่อใจ ตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิด เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กร

3. การจัดตั้งกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ชุมชนจึงควรได้เรียนรู้ในแนวทางที่ถูกต้องตั้งแต่วิธีการดำเนินงาน ดังนั้น การจัดตั้งกลุ่ม จึงควรสร้างความเข้าใจในบทบาทที่ชัดเจนแก่ชุมชน และมีการวางแผนเชิงบูรณาการ

ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิด เครือข่ายความร่วมมือ และกระบวนการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อลดความซ้ำซ้อน และสร้างความสับสนแก่หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ จะเห็นได้ว่า การจัดโครงสร้างและแบ่งงานกันทำของสมาชิก ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยเฉพาะ ในระดับปฏิบัติการ สังเกตได้จากการร่วมมือกันในการเตรียมพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับเทศกาลท่องเที่ยวภูมโล ดอนรับนักท่องเที่ยว โดยร่วมกันตัดหญ้า ปรับปรุงสถานที่จอดรถ จุดจอดรถ ปรับปรุงตกแต่งสถานที่ให้บริการนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงสมาชิก จะเดินมาต้อนรับนักท่องเที่ยว ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ที่รับผิดชอบงานของตนอย่างแข่งขัน สมาชิกแสดงถึงความเต็มใจและกระตือรือร้นต่อการทำงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในระดับนโยบายเป็นเรื่องที่สังเกตุยาก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ผู้นำกลุ่มหรือคณะกรรมการ ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการดำเนินงานกลุ่ม จะรับคำสั่งและระเบียบจากหน่วยงานของรัฐ ที่ดูแลพื้นที่ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

นอกจากการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกแล้ว กลุ่มชุมชนท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน คือ คนทั่วไปในชุมชน ก็สามารถมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรายได้เพียงเล็กน้อยก็ถือว่าสร้างการกระจายประโยชน์ในวงกว้าง การมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในฐานะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอาจเพิกเฉยได้ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในประสานงานกับภาครัฐจนทำให้สามารถลบภาพลักษณ์ของม้งในอดีต ที่เป็นผู้ตัดไม้ทำลายป่า กลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ผืนป่า และให้ความช่วยเหลือภาครัฐอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพ เช่น ร่วมปลูกต้นพญาเสือโคร่งในบริเวณอุทยานภูหินร่องกล้าจำนวน 1,200 ไร่ ช่วยในการสอดส่องดูแลการตัดไม้ทำลายป่าหรือป้องกันไฟป่ากับอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า นอกจากนี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการแล้ว การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทางการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นก็เป็นพันธกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง

4. การบริการการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวของภูมโล ทางคณะวิจัยได้ทำการวิเคราะห์และทดสอบการบริการดังต่อไปนี้เพื่อแก้ไขปัญหาค้น และผ่านที่ประชุมของคณะกรรมการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวภูมโล ดังต่อไปนี้

4.1. การจัดระบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ประเด็นด้านมาตรฐานรถและการบริการนำเที่ยว บุคคลที่ต้องการเป็นพนักงานขับรถให้บริการนักท่องเที่ยว 1) จะต้องเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมการท่องเที่ยวเนื่องจากป้องกันคนนอกเข้ามาบริการการท่องเที่ยวแล้วเกิดความเสีย หรือหากเกิดปัญหากับนักท่องเที่ยวจะสามารถติดตามและช่วยแก้ปัญหาได้ทัน 2) ทางกลุ่มหรือชมรมการท่องเที่ยว จะร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าในการตรวจสอบคุณภาพของรถยนต์ที่ให้บริการทุกคัน และ 3) พนักงานทุกคนจะต้องผ่านการอบรมอาสาสมัครนำเที่ยว การขับอย่างปลอดภัย การรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวคิด 7 Greens ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยผู้ที่ผ่าน 3 เงื่อนไข รถยนต์ที่ให้บริการผู้ให้บริการจะได้รับสติ๊กเกอร์ติดรถ บัตรประจำตัว โดยหมายเลขของรถบริการตรงกับเบอร์สมาชิกของชมรมการท่องเที่ยว

4.2. การให้บริการ ตำแหน่งการจอดรถในพื้นที่ท่องเที่ยว ทางคณะวิจัยได้สำรวจ และออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว จุดจอดรถทำให้ทราบว่าเวลาที่แท้จริงในการท่องเที่ยว คือ 190 นาที (สูงสุด) หรือประมาณ 3 ชั่วโมง กับระยะทางท่องเที่ยว 12.2 กิโลเมตร (ตามตาราง) ซึ่งหากสื่อสารเรื่องเวลาที่ให้บริการ 3 ชั่วโมงกับค่าบริการ 1,000 บาท (สำหรับนักท่องเที่ยว 10 คน เท่ากับคนละ 100 บาทต่อ 3 ชั่วโมง) นักท่องเที่ยวจะเข้าใจทันทีว่าผู้ให้บริการนำเที่ยวไม่สามารถเร่งการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีเวลาในท่องเที่ยว ที่ถูกควบคุมไว้แล้ว ยกเว้นนักท่องเที่ยวจะขอกลับก่อนเท่านั้น และการกำหนดระยะเวลาการเดินทางและเวลาในการชมแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวทราบเวลาในแต่ละจุด ไม่เพิกเฉยต่อบรรยากาศมากเกินไปจะทำให้พลาดชมจุดอื่น และไม่เกิดปัญหารถติดในภูมโลเหมือนในอดีตเนื่องจากการออกแบบนี้ได้ใช้แนวคิดการไหลตัวของนักท่องเที่ยว (Physical Flow) ของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ จะทำให้พนักงานขับรถมีเวลาอธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวบนภูมิลอนั้น ยังขาดปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนในพื้นที่ภูมิลอนและพื้นที่เชื่อมโยง
2. ควรมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดมาตรฐานในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการควรเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
3. ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการพื้นที่ภูมิลอนโดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและนำสู่การจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- [1] จิระภา ฉิมสุข. (2544). ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนศาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- [2] จิรวัดน์ พิระสันต์. (2555). โครงการพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- [3] จิรวัดน์ พิระสันต์ และคณะ. (2553). โครงการพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนด้านเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [4] ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2529). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR): มิติใหม่ของรูปแบบวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2556, จาก http://dcms.thailis.or.th/object2/36/html_metadata/36_268.
- [5] ชุติรัตน์ จันทรเชื้อ. (2547). เรื่องการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏพิบูลสงคราม. พิษณุโลก.
- [6] ชุติรัตน์ จันทรเชื้อ. (2552). การวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ่อเกลือพันปี ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏพิบูลสงคราม : พิษณุโลก.
- [7] ดวงใจ หล่อธนวิชัย. (2550). “รัฐ ทุน ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวในญี่ปุ่น : กรณีของเมืองโยมิตัน”, เอเชียปริทัศน์. 28(2), 183-218.
- [8] นิภารัตน์ สายประเสริฐ. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ ปรัช. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- [9] นิศารัตน์ วรประดิษฐ์. (2551). การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นที่สีเขียวบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [10] บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [11] พชรวรรณ ทวงชน. (2555). แนวทางการเพิ่มศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองของชุมชน : กรณีศึกษาอุทยานสัตว์ป่าภาคอีสานตอนบน ขอนแก่น – อุดรธานี จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- [12] พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2551). การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน. เพชรบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- [13] พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- [14] มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2548). มูลค่าเพิ่มในประเทศของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [15] ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2475). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัครา).

- [16] ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ. (2528). **ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสบการณ์จากนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- [17] วรรณพร วิณิชชานุกร วรรณนิภา จัตูชัย และมาลี บุษยะมา. (2541). **รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- [18] วศิน ปัญญาวุฒตระกูล. (2550). **โครงการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ระบียงวัฒนธรรม (กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์)**. รายงานการวิจัย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [19] ศิริพร พันธุ์ลี และคณะ. (2552). **การวิจัยและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างความเข้มแข็งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่**. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- [20] สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [21] สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (2548). **โครงการสัมมนาเพื่อการวางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดระนอง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [22] Buckley, R.C. (1994). **A Framework for Ecotourism Research**. Annual of tourism research. 21(3).
- [23] Boo, (1990). **Ecotourism: The Potentials and Pitsfalls**. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund: Washington D.C.
- [24] Ceballos-Lascurain, H. (1996). **Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Nature Based Tourism Around the World and Guidelines for its Development**. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, United Kingdom. Griffin, R.W. (1996). **Management**. 5th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- [25] The Ecotourism Society. (1991). **The Ecotourism Society's Definition**. The ecotourism society newsletter (Spring): 1.